

Region Jämtland Härjedalen
Urban Tirén
Regionöverläkare

2021-03-24

Yttrande om åldersgräns för förskrivning av glutenfria produkter vid konstaterad celiaki, glutenintolerans.

Frågan gäller giltigheten för 16-årsgränsen vid förskrivning av glutenfria produkter till barn och ungdomar vid konstaterad celiaki, glutenintolerans, i relation till Barnkonventionen.

Undertecknad har redan tidigare gått igenom kunskapsläget i denna fråga och har senast haft samråd med NPO, Nationellt Programområde, Barn och Ungdomars hälsa vid NPO-mötet den 25 februari 2021.

Bakgrund

Enligt Barnkonventionen räknas varje människa under 18 år som barn. Lagen (2018:1197) om Förenade nationernas konvention om barnets rättigheter gäller i Sverige sedan den 1 januari 2020. Barnkonventionen ska ses som en helhet där en av de bärande principerna är artikel 3. Den säger att man ska beakta och bedöma barnets bästa. Beslutsfattare bör göra så kallade prövningar av barnets bästa för att komma fram till vad som kan vara barnets bästa inför beslut som rör barn och unga.

Den 16-årsgräns som tillämpas vid förskrivning av glutenfria produkter har sitt ursprung långt tillbaka i tiden, troligen i mitten av förra seklet eller ännu tidigare, då en individ betraktades som vuxen vid fyllda 16 år.

Denna åldersgräns, som inte har någon specifik medicinsk eller utvecklingsmässig betydelse, har i viss lagstiftning levt kvar in i våra dagar.

Glutenfri kost förskrivs idag till barn under 16 år med konstaterad celiaki, glutenintolerans, med förmåner enligt nedan. Från och med fyllda 16 år utgår inte denna förmån enligt Lag (2002:160) om läkemedelsförmåner. Olika landsting, numera regioner, har löst det på olika sätt för barn fyllda 16 år. Vissa ger bidrag för glutenfri kost, andra inte.

Enligt Lag (2002:160) om läkemedelsförmåner, utfärdad 2002-04-11, skrevs under Särskilda bestämmelser om vissa varor, paragraf 20: "Om regeringen föreskriver det, har den som är under 16 år rätt till reducering av sina kostnader för inköp av sådana livsmedel för särskilda näringsändamål som förskrivits av läkare med det belopp som vid varje inköpstillfälle överstiger 120 kronor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer villkor för reduceringen av kostnaderna för sådana livsmedel."

Många lagar uppdaterades till eller anpassades direkt till 18-årsgräns under åren efter EU-medlemskapet, så också Lag (2002:160) om läkemedelsförmåner, etc. Just paragraf 20 anpassades

dock inte. Enligt den statliga utredaren skulle paragraf 20 utredas och åtgärdas vid ett senare tillfälle, vilket ännu inte har skett.

I Barnkonventionsutredningen kom man fram till att svensk rätt överlag inte bryter mot Barnkonventionens bestämmelser. Just § 20 är dock inte upptagen i Barnkonventionsutredningen och den beskrivna 16-årsgränsen har inte berörts i utredningen i den frågan. Det finns alltså inget godkännande för 16-årsgränsen i Barnkonventionsutredningen.

Celiaki, glutenintolerans, är en folksjukdom med en förekomst i västvärlden på ca 1 %. Vissa studier på skolbarn i Sverige har visat så hög förekomst som 3 %. Rent praktiskt brukar man dock räkna med en förekomst hos skolbarn på 1,5 – 2 %. En glutenfri kost är påtagligt mycket dyrare än en vanlig gluteninnehållande kost. Utbudet av glutenfria produkter har ökat påtagligt under de senaste decennierna. Detta har dock inte ändrat det faktum att en glutenfri kost är betydligt dyrare och detta gäller alla åldrar.

Den enda befintliga behandlingen vid celiaki, glutenintolerans, är en strikt glutenfri kost. Det finns ingen läkemedelsbehandling utan behandlingen utgörs av rätt kost. Om kosten hos en person med celiaki, glutenintolerans, inte är strikt glutenfri finns det stark risk för tarmskador, sekundära näringsbrister och andra följdtilstånd inom olika organsystem.

Frånvaron av bidrag till en glutenfri kost från fyllda 16 år leder till att det blir en ojämlik behandling för olika individer i familjer med olika levnadsstandard och förutsättningar.

Detta skiljer sig från befintliga regelverk för läkemedel där det inte finns en 16-årsgräns

Sammanfattning och yttrande

Den beskrivna 16-årsgränsen vid förskrivning av nutritionsprodukter har ingen medicinsk eller utvecklingsmässig bakgrund. Denna 16-årsgräns som anges i § 20 i Lag (2002:160) om läkemedelsförmåner är en kvarleva sedan mitten av det förra seklet eller tidigare och har av oklar anledning levt kvar i lagstiftningen. 16-årsgränsen enligt nämnda § 20 blev inte prövad i Barnkonventionsutredningen och det finns inget stöd för denna åldersgräns i Barnkonventionen. Barnkonventionen är tydlig med att varje människa under 18 år räknas som barn. För att ge en jämlik vård till hela åldersgruppen 0- 17 år, dvs under 18 år, och för att ge likvärdiga förutsättningar för en god hälsa bör bidrag för glutenfri kost ges till hela åldersgruppen vid konstaterad celiaki, glutenintolerans.

Urban Tirén
Regionöverläkare
Överläkare, barn gastroenterolog
Barnkliniken
Östersunds Sjukhus